



ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของสมุนไพรที่ใช้ภายนอกในหมู่บ้าน
นาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

Biodiversity and ethnobotany uses of local medicinal plants for external use in Ban Na Or,
moo 3, Mueang Loei District, Loei Province

ไกลวุฒิ แก้วพินัก¹, พิชญาภา กองเงิน¹, ไวยากร นามวงศ์¹, อิศรารัตน์ มาชนพันธ์², นันทพร กงภูเวช²,

ปิยะนุช เหลืองงาม², และปิยพร วงศ์อนุ²

Klaiwut Kawphuek¹, Pitchayapa Gong-ngen¹, Waiyakorn Namwong¹, Isarat Makhanphan², Nantaphron Kongphuwat², Piyanuch

Lueangam², Piyaporn Wongnu²

E-mail: Sb6440148105@lru.ac.th E-mail: Sb6440148121@lru.ac.th E-mail: Sb6440148129@lru.ac.th

โทรศัพท์ 099-713-5220, 062-190-5446, 098-617-8388

บทคัดย่อ

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2566 ถึงเดือนตุลาคม 2566 โดยการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของสมุนไพรที่ใช้ภายนอกในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ดำเนินการศึกษาโดยผู้วิจัยและปราชญ์ชาวบ้าน ได้ทำการสำรวจในพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านและใช้แบบสัมภาษณ์กับชาวบ้านเป็นจำนวน 35 ครั้วเรือน โดยคิดเป็นจำนวน 25 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งในแต่ละหลังคาเรือนก็ยังมีการปลูกพืชสมุนไพรและได้นำพืชสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคจากการสำรวจพบพืชสมุนไพรทั้งหมด 15 วงศ์ 27 ชนิด พืชสมุนไพรที่พบมากที่สุดจะอยู่ใน วงศ์ ACANTHACEAE พบทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ ต้นใบเงิน เสดดพังพอน ตัวผู้ พญาปล้องทอง ทองพันชั่ง และเหงือกปลาหมอ รองลงมาเป็นวงศ์ ZINGIBERACEAE และ EUPHORBIACEAE พบทั้งหมด 4 ชนิดเท่ากัน ได้แก่ ขมิ้นชัน ชิง ข่า ไพล และ หนุมานนั่งแท่น สบู่แดง เปล้าใหญ่ ใบหนาด ต่อมาเป็นวงศ์ RUTACEAE พบทั้งหมด 3 ชนิด ได้แก่ มะกรูด มะนาว และโปรงฟ้า ตามลำดับและกระจายอยู่ในวงศ์อื่น 1 วงศ์ละ 1 ชนิด มีการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในหลายด้านทั้งพืชที่ชาวบ้านใช้เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกจำนวน 17 ชนิด พืชที่ใช้เป็นทั้งอาหารและสมุนไพรที่ใช้ภายนอกจำนวน 10 ชนิด และมีการใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม โดยพืชบางชนิดใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 คือ 1) รักษาโรคผิวหนังหนังบาดแผล 12 ชนิด 2) รักษาอาการปวดจากแมลงกัดต่อย 4 ชนิด 3) รักษาอาการบวมช้ำ 7 ชนิด 4) เป็นยาบำรุงเส้นผม 3 ชนิด 5) ใช้รักษาโรคอื่น ๆ 1 ชนิด

คำสำคัญ: พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ปราชญ์ และสมุนไพร



Abstract

A variety of medicinal plants used externally In Na O Village, Village No. 3, Na O Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province, from July 2023 to October 2023 by studying biodiversity and the use of local botanicals of herbs used externally in Na O Village, Village No. 3, Na O Subdistrict. Mueang Loei District, Loei Province. The study was conducted by researchers and local philosophers. A survey was conducted in the entire area of the village and interviews were conducted with 35 villagers. In each household, medicinal plants were also grown and medicinal plants were used for medicinal purposes. The survey found a total of 15 medicinal plants. Family of 27 species. The most commonly found medicinal plants are in the ACANTHACEAE family, found in total of 5 species: silver leaf tree, male saledpangphon, Phaya Plongthong, Thongpanchang, and fish gum. Followed by family ZINGIBERACEAE and EUPHORBIACEAE were found equally in 4 species: turmeric, ginger, galangal, phlai and Hanuman sitting on the pedestal, red soap, large croton, thick leaves, later belonging to the family

Keywords: multinational philosophe and herb

¹[นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ แลมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย]

²[อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ แลมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย]

1. ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพในระดับสูง เนื่องด้วยประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้และเทือกเขาโดยส่วนใหญ่และเชื่อมต่อกับแม่น้ำสายต่าง ๆ เช่น แม่น้ำโขง เป็นต้น รวมไปถึงทะเลเช่น อ่าวไทย อ่าวอันดามัน จึงทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆในประเทศไทยทั้งสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งสัตว์บกสัตว์น้ำและพืชพรรณไม้ เห็นได้จากการเจริญงอกงามของพืชนานาชนิดที่พบได้ทั่วภูมิภาค โดยคนไทยมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติมาช้านาน มีการนำพืชมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำอาหารซึ่งพืชบางชนิดมีประโยชน์หลายด้าน โดยเฉพาะสมุนไพรที่นิยมนำมาใช้เป็นยารักษาโรคและเครื่องใช้สอยภายในบ้าน หรือบางพื้นที่ในประเทศไทยจะนำพืชสมุนไพรบางชนิดมาเป็นเครื่องรางป้องกันภัยอันตรายตามความเชื่อของแต่ละพื้นที่

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงล้อมรอบสลับซับซ้อนกันส่งผลให้สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งปี ในฤดูร้อนจะมีอุณหภูมิสูงถึง 40 องศาเซลเซียส ส่วนฤดูหนาวจะมีอุณหภูมิต่ำลงถึง 7 ถึง 9 องศาเซลเซียส ส่วนในฤดูหนาวจะมีฝนตกชุกพอประมาณจึงทำให้จังหวัดเลยมีความอุดมสมบูรณ์และทรัพยากรพืชอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งวิถีชีวิตของคนในบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยบริเวณหมู่บ้านมีแม่น้ำเลยไหลผ่านมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพันธุ์พืชต่างๆอีกทั้งคนในหมู่บ้านยังคงใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยการใช้พืชสมุนไพรเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นการนำมาเป็นส่วนประกอบของอาหารหรือการใช้ประโยชน์เป็นยารักษาอาการเจ็บป่วย การใช้บำรุงร่างกายตลอดจนนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับอากาศ น้ำยาบำรุงผม เป็นต้น ที่พบเห็นในชีวิตประจำวันและภายในท้องถิ่น (นิพนธ์ ศรีมงคล, 25 มิถุนายน 2566 : สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่สังคมไทยได้รับเอาวัฒนธรรมและความเจริญจากต่างชาติเข้ามาปัจจุบันแพทย์แผนใหม่ได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่ขีดจำกัดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีการสังเคราะห์ผลิตภัณฑ์ที่สามารถรักษาโรคในรูปแบบยาที่มีสารเคมีเข้ามาเกี่ยวข้องที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายและสะดวกสบาย ในการใช้งานจึงได้มีการลดบทบาทเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรในการรักษาไปจากวิถีชีวิตของคนไทย (ธนวัฒน์ นาวาไพศาล, 2558 : 7) จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของพืชสมุนไพรในท้องถิ่นว่ามีแนวโน้มที่จะสูญหายไปจากชุมชนเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญอีกทั้งขาดองค์ความรู้และผู้ให้ความรู้ จึงเกิดความไม่แน่ใจในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นที่มาของการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านได้

ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาชนิด การใช้ประโยชน์พฤกษศาสตร์ และศึกษาชนิดของพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่ใช้ภายนอก ในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก โดยอาศัยการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านและนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและวิจัยในหมู่บ้านนาอ้อและช่วยกันประชาสัมพันธ์เพื่อช่วยปรับเจตคติของผู้คนในการอนุรักษ์พืชสมุนไพรและนำมาปรับใช้ในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับรายวิชาสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน (สมภพ ประธานธรรักษ์ และพร้อมจิต ศรีลัมพ์, 2552 : 162) ด้วยการสนองงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุดของพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นของคนในชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาชนิดและความหลากหลายของสมุนไพรที่ใช้ภายนอกในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

2.2 เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วัสดุอุปกรณ์

สมุดบันทึก และดินสอ
กล้องถ่ายรูป
สายวัด
แบบสัมภาษณ์
แผนกจัดพรรณไม้

3.2 วิธีการดำเนินวิจัย

3.2.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนิดและการใช้ประโยชน์ทางพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของสมุนไพร และติดต่อที่ปรึกษาของการทำวิจัยเพื่อเสนอเค้าโครงการทำวิจัย

3.2.2 ติดต่อผู้นำชุมชนคือ นายณรงค์ศักดิ์ จำปาแกน และปราชญ์ชาวบ้านคือ นายนิพนธ์ เพื่อรับข้อมูลประกอบการสำรวจและเป็นผู้นำทางในการสำรวจ และให้ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกในครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเป็นชนิดและการใช้ ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของสมุนไพรท้องถิ่น ในหมู่บ้านหมูบ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ลักษณะ ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเคร่งครัดในการตั้งคำถาม แต่ผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถามหลักเอาไว้ แต่ใน สัมภาษณ์จะไม่เรียงตามหรือมีการถามนะคำถามที่ตั้งไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ระหว่าง การ สัมภาษณ์ แต่ไม่เกินขอบเขตในความต้องการในการศึกษาวิจัยแบบสัมภาษณ์ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

3.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิศรรัตน์ มากันพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะนุช เหลืองงาม และอาจารย์นันทพร กงภูเวท

3.2.4 ศึกษาข้อมูลและเส้นทางของการสำรวจของหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ จังหวัดเลยอำเภอเมืองเลย

3.2.5 นำอุปกรณ์ต่าง ๆ ลงพื้นที่สำรวจเพื่อศึกษาชนิดของสมุนไพรและการนำสมุนไพร มาใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในพื้นที่ตามเส้นทางของหมู่บ้าน โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ พาลงพื้นที่สำรวจ พร้อมบันทึกข้อมูลและบันทึกภาพโครงสร้างลักษณะภายนอกของสมุนไพร ได้แก่ ลักษณะวิสัย ลำต้น ใบ ดอก ผล เมล็ด โคนต้น หน่อ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบชื่อชนิด และเก็บตัวอย่างพืชโดยการอัดแห้ง เพื่อนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์ลักษณะทางสัณฐานวิทยา ระบุชนิดและจำแนกระดับสกุล ตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์โดยเทียบกับหนังสือเกี่ยวข้องกับสมุนไพร

3.2.6 นำแบบสัมภาษณ์ลงพื้นที่โดยการสำรวจตามเส้นทางเดินของหมู่บ้านและใช้ แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ร้อยละ 25 จากจำนวน ตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 140 คน คิดเป็นจำนวน 35 คน และสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านผู้รู้โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน นายนิพนธ์ ศรีมงคล นำลงพื้นที่สัมภาษณ์เพื่อ ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของสมุนไพรที่ใช้ ภายนอก

3.2.7 นำอุปกรณ์ต่าง ๆ ลงพื้นที่สำรวจเพื่อศึกษาชนิดของสมุนไพรและการนำสมุนไพร มาใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในพื้นที่ตามเส้นทางของหมู่บ้าน โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ พาลงพื้นที่สำรวจ พร้อมบันทึกข้อมูลและบันทึกภาพโครงสร้างลักษณะภายนอกของสมุนไพร ได้แก่ ลักษณะวิสัย ลำต้น ใบ ดอก ผล เมล็ด โคนต้น หน่อ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบชื่อชนิด และเก็บตัวอย่างพืชโดยการอัดแห้ง เพื่อนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์ลักษณะทางสัณฐานวิทยา ระบุชนิดและจำแนกระดับสกุล ตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์โดยเทียบกับหนังสือเกี่ยวข้องกับสมุนไพร

4. ผลการวิจัย

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2566 ถึงเดือนตุลาคม 2566 โดยการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของสมุนไพรที่ใช้ภายนอกในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ดำเนินการโดยการสำรวจและเก็บตัวอย่างพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ตามเส้นทางเดินของหมู่บ้านและบริเวณรอบบ้านจัดจำแนกหมวดหมู่พืชสมุนไพรท้องถิ่น ที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการรักษาโรค เพื่อระบุชนิดและบรรยายลักษณะผลการศึกษาพบว่า มีจำนวนพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ ในการรักษาโรคทั้งหมด 15 วงศ์ 27 ชนิด ในพืช 27 ชนิดนี้มีการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในหลายด้านทั้งพืชที่ชาวบ้านใช้เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกจำนวน 17 ชนิด พืชที่ใช้เป็นทั้งอาหารและสมุนไพรที่ใช้ภายนอกจำนวน 10 ชนิด และมีการใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม โดยพืชบางชนิดใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 คือ 1) รักษาโรคผิวหนังบาดแผล 12 ชนิด 2) รักษาอาการปวด จากแมลงกัดต่อย 4 ชนิด 3) รักษาอาการบวมช้ำ 7 ชนิด 4) เป็นยาบำรุงเส้นผม 3 ชนิด 5) ใช้รักษาโรคอื่น 1 ชนิด

5. อภิปรายผล

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2566 ถึงเดือนตุลาคม 2566 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีนายนิพนธ์ ศรีมงคล เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลยเป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้ที่นำพืชสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้เองในชีวิตประจำวัน ยังมีการเก็บรวบรวมพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก มาปลูกตามพื้นที่ที่บ้านเป็นจำนวนมาก การสำรวจตามเส้นทางเดินของหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่ามีจำนวนพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการนำพืชมาใช้ประโยชน์ ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน 15 วงศ์ 27 ชนิด (ดังตารางที่ 4.1) พืชสมุนไพรที่พบมากที่สุดจะอยู่ในวงศ์ ACANTHACEAE พบทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ ต้นใบเงิน เสดดพังพอนตัวผู้ พญาปล้องทอง ทองพันชั่ง และเหงือกปลาหมอ รองลงมาเป็นวงศ์ ZINGIBERACEAE และ EUPHORBIACEAE พบทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ ขมิ้นชัน ชিং ข่า ไพล และ หนุมานนั่งแท่น สบู่แดง เปล้าใหญ่ ใบหนาด ต่อมาเป็นวงศ์ RUTACEAE พบทั้งหมด 3 ชนิด มะกรูด มะนาว และโปรงฟ้า ตามลำดับและกระจายอยู่ในวงศ์อื่น 1 วงศ์ละ 1 ชนิด ชาวบ้านส่วนใหญ่นำมาใช้ประกอบอาหารเป็นผักสวนครัว และใช้เป็นสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรรัตน์ มาชนพันธ์ (2560) การศึกษาความหลากหลาย ทางชีวภาพของพืชสมุนไพรในท้องถิ่น หมู่บ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย โดยทำการสำรวจและเก็บตัวอย่างพืชสมุนไพรท้องถิ่นตามเส้นทางเดินของหมู่บ้านและจัดจำแนกหมวดหมู่ของพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านเพื่อระบุชนิด รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกปราชญ์ชาวบ้านและใช้แบบสัมภาษณ์กับชาวบ้าน ในด้านประโยชน์ ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของพืชสมุนไพรท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านมี

6. สรุปผลการวิจัย

การสำรวจตามเส้นทางเดินของหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่ามีจำนวนพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกที่มีการนำพืชมาใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ทั้งพืชที่ชาวบ้านใช้เป็นพืชสมุนไพรท้องถิ่น และพืชที่ใช้เป็นทั้งอาหาร และสมุนไพรท้องถิ่น 15 วงศ์ 27 ชนิด ในพืช 27 ชนิดนี้มีการใช้ประโยชน์ตามพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในหลายด้านทั้งพืชที่ชาวบ้านใช้เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกจำนวน 17 ชนิด พืชที่ใช้เป็นทั้งอาหารและสมุนไพรที่ใช้ภายนอกจำนวน 10 ชนิด และมีการใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม โดยพืชบางชนิดใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 คือ 1) รักษาโรคผิวหนังบาดแผล 12 ชนิด 2) รักษาอาการปวด จากแมลงกัดต่อย 4 ชนิด 3) รักษาอาการบวมช้ำ 7 ชนิด 4) เป็นยาบำรุงเส้นผม 3 ชนิด 5) ใช้รักษาโรคอื่น 1 ชนิด

7. ข้อเสนอแนะ

1. จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน และชาวบ้าน ไม่มีการบันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของสมุนไพรที่ใช้ภายนอก ควรมีการเผยแพร่ให้ความรู้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ต่อไป
2. นำความรู้ที่ได้จากการวิจัยพืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอกไปพัฒนาความรู้การเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง
3. ควรมีการจัดทำเล่มให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้ภายนอกในด้านของ ชนิด และการใช้ประโยชน์ รวมถึงชื่อทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการคืนข้อมูลให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

8. เอกสารอ้างอิง

จิตรระพี บัวผัน. (2548). **เรียนรู้เรื่องสมุนไพร**. กรุงเทพฯ ฯ : ปิรามิด.(สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

ชัยณรงค์ เพ็ชรศิริ. (2560). **พฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี**.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.etheses.rbru.ac.th> (สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

ที่ทำการก้านัน บ้านนาอ้อ หมู่ 3 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. (2566). **แผนผังหมู่บ้าน**.

เลย : ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย.(สืบค้นวันที่ 20 กันยายน 2566)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ . (2557) **ประวัติหมู่บ้านนาอ้อ**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้

จาก : <https://jeerapanne.blogspot.com/> (สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

พีระพงษ์ เครื่องสนุก. (2557). **แบบสัมภาษณ์รูปแบบสามเส้า**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้

จาก : <http://www.ounlocal.go.th> (สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

เพ็ญญา ทิพย์สุราษฎร์. (2560), **การศึกษาพืชสมุนไพรท้องถิ่นและภูมิปัญญาด้าน**

การใช้พืช สมุนไพรบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก : <https://kb.psu.ac.th/> (สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2553). กรุงเทพฯ ฯ : **ด้านสุขภาพการพิมพ์**.(สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

สิริกุล บรรพพงศ์. (2546), **ความหลากหลายทางชีวภาพ Biological Diversity**. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท

อินทิเกรตดีโปรโมชันเทคโนโลยีจำกัด.(สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ. (2545). **พฤกษศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย** : เอกสารทาง

วิชาการในการสัมมนาระดับประเทศว่าด้วยพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย พ.ศ. 2534

และ 2539. กรุงเทพฯ ฯ :บริษัท เซเว่น พรินต์ติ้ง กรุป จำกัด.(สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ (2565). **แผนที่จังหวัดเลย**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.kitamiwatpho.com/>

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2566

อรินทน์ งามนิยมและบุษบา ปันยารชุน. (2555). **พื้นฐานทั่วไปของความหลากหลายทางชีวภาพ**.

กรุงเทพฯ ฯ :บริษัท ธนาเพรส จำกัด.(สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

อิสรารัตน์ มาขันพันธ์. (2560). **ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพรท้องถิ่นใน บ้านศรีเจริญ ตำบล**

เลยวังไสย อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.(สืบค้นวันที่ 27 สิงหาคม 2566)

อิสรารัตน์ มาขันพันธ์ และปิยะนุช เหลืองงาม. (2561) **สำรวจสมุนไพรท้องถิ่น ในตำบลท่าสะอาด**

อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย. (รายงานวิจัย). เลย :มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย